

СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

SIMPLIFIED PROCEEDINGS AS A SPECIAL FORM FOR THE IMPLEMENTATION OF THE CIVIL JUSTICE

Заборовський В.В.,
*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету*

Булеца С.Б.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету*

Стойка А.В.,
*студентка юридичного факультету
Ужгородського національного університету*

У статті розкривається правова природа спрощеного позовного провадження в аспекті нововведень до цивільного процесуального законодавства України як оптимального процесуального механізму швидкого і в той же час ефективного вирішення спору, необхідного для забезпечення справедливого судового розгляду. Досліджено категорії справ, які підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, а також особливості процедури спрощеного позовного провадження. Охарактеризовано законодавство зарубіжних країн щодо критеріїв застосування спрощених судових процедур. На прикладі вітчизняної судової практики досліджено категорії справ, які за відсутності майнових вимог все ж підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження. Визначено, що особливість розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження, що поєднується з метою їх швидкого вирішення, проявляється через завдання цивільного судочинства щодо справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ. Виявлено, що існування інституту спрощеного позовного провадження одночасно з дотриманням розумних строків розгляду справи, порівняно із загальним позовним провадженням, в той же час потенційно порушує публічний характер розгляду справи. На прикладі практики Європейського суду з прав людини визначаємо, що право сторони бути присутньою та вислуханою все ж повинно залишатися за нею. Зроблено висновок про те, що спрощені процедури надають всіх необхідних умов для дотримання розумних строків провадження по справі, звільняючи її учасників від надмірного формалізму та зайвої судової тяганини, оскільки більшість категорій справ, які підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження за цивільним процесуальним законодавством України, дійсно потребують оперативності в їх вирішенні. Проте відкритим залишається питання щодо критеріїв визначення малозначності справ, зокрема ціни позову, поріг якої вітчизняний законодавець поставив на величезний рівень, не врахувавши при цьому соціально-економічний рівень розвитку країни.

Ключові слова: цивільне судочинство, спрощене позовне провадження, малозначні справи.

The article analyzes the legal nature of the simplified lawsuit in the aspect of innovations to the Civil Procedure Code of Ukraine as an optimal procedural mechanism for prompt and at the same time effective resolution of a dispute necessary to ensure a fair trial. Investigated the categories of cases that are to be considered in simplified lawsuit proceedings, and the procedure of simplified action proceedings. Characterized the legislation of foreign countries, with regard to the criteria for the application of simplified judicial procedures. On the example of domestic judicial practice, the categories of cases that in the absence of property claims are still subject to review in a simplified lawsuit are investigated. It was determined that the peculiarity of the consideration of cases in the simplified lawsuit proceedings, which is combined with the purpose of their quick resolution, manifests itself through the tasks of civil proceedings concerning the fair, impartial and timely consideration and resolution of civil cases. Using the example of the practice of the European Court on Human Rights, we determine that the right of a party to be present and heard must still remain with it. It was concluded that the simplified procedures provide all the necessary conditions for meeting reasonable deadlines for the proceedings, freeing participants in the case from excessive formalism and excessive judicial red tape, since most of the categories of cases to be considered in the simplified action proceedings, according to the civil procedural legislation of Ukraine, really require prompt resolution. Nevertheless, there remains an open question about the criteria for determining the insignificance of cases, in particular, the price of a claim, the threshold of which the domestic legislator has put on a huge level, without taking into account the socio-economic level of the country's development.

Key words: civil proceedings; simplified lawsuit proceedings; minor cases.

Постановка проблеми. Запроваджуючи в Україні судову реформу, реформу процесуального законодавства та суміжних правових інститутів, законодавець, крім інших чинників, керувався, зокрема, і низькою довірою громадян до судової влади та вітчизняного правосуддя [1]. І якщо недовіри-

вість до судової влади може проявлятися через недовіру до судової системи та окремо до суддів чи судді, то недовірливість до правосуддя – через недоліки процесуального законодавства. Такі недоліки проявлялись, зокрема, через надмірний формалізм під час розгляду справи та через значну кількість процесу-

альних дій навіть для «типових справ», тривалість такого розгляду.

Так, однією з новел редакції ЦПК України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року [2] стало запровадження спрощеного позовного провадження, особливості процедури якого, а також визначення справ, які необхідно розглядати в порядку спрощеного позовного провадження, потребують більш детального дослідження, враховуючи роль суб'єктивної оцінки судді під час вирішення таких питань.

Метою даної статті є дослідження сутності інституту спрощеного позовного провадження, а також доцільність його введення до цивільного процесуального законодавства. Автори ставлять перед собою такі **завдання**: дослідити інститут спрощеного цивільного судочинства; проаналізувати категорії справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження за цивільним процесуальним законодавством України; опрацювати законодавство окремих зарубіжних країн щодо критеріїв застосування спрощених судових процедур; проаналізувати ефективність процедури розгляду справ в порядку спрощеного позовного провадження за українським цивільним процесуальним законодавством в аспекті практики Європейського суду з прав людини.

Стан опрацювання. Дослідженням спрощення судових процедур у цивільному судочинстві, зокрема процедури спрощеного позовного провадження, займалися ряд вчених. Окремі аспекти даного виду провадження можна відшукати у працях В.І. Бобрика, Н.В. Василюк, О.Ю. Зуба, О.В. Колісника, С.О. Короеда, Д.І. Кримського, Н.Ю. Панича, Ю.І. Полюка, О.С. Ткачука, Л.А. Швецової, І. Ярошенко та інших.

Виклад основного матеріалу. Із прогресуючим розвитком приватноправових відносин судовий захист юридичних конфліктів-спорів набуває все більшого поширення. Це видається цілком зрозумілим, оскільки, як зазначає О.Ю. Зуб, тенденцією привабливості саме судового врегулювання спору є бажання громадян вирішувати такі спори в рамках правового поля та необхідність забезпечення його вирішення примусом із боку держави [3, с. 63]. У зв'язку із цим пошук оптимальних процесуальних механізмів швидкого і в той же час ефективного вирішення спору є необхідним для забезпечення справедливого судового захисту. Таким механізмом для України стала можливість розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, процедура якого визначена в Главі 10 Розділу III Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [4].

Доцільність запровадження інституту спрощеного позовного провадження зумовлена, насамперед, необхідністю диференціації судових процедур, що

спрямована на підвищення ефективності цивільного судочинства з огляду на матеріально-правові та процесуальні особливості розгляду певних категорій цивільних справ [5, с. 66]. Таке підвищення розглядається, зокрема, через призму розумного спрощення процесу з метою його прискорення, полегшення заінтересованим особам реалізації права на судовий захист, зменшення їх витрат, пов'язаних із процесом [6, с. 155], а також тих, що найчастіше не відповідають принципу пропорційності з огляду на мету цивільного судочинства – елементи, стадії, процесуальні дії тощо [7, с. 15].

Спрощене позовне провадження поряд із наказним провадженням та заочним розглядом справи сприймається науковцями як додаткова, специфічна, спрощена форма розгляду й вирішення справи, які за своєю природою є оптимізуючими провадженнями та повинні утворювати систему та узгоджуватися між собою і істотно зменшити навантаження на суди [8, с. 46]. Взагалі введення спрощених проваджень та процедур має розглядатися, як слушно відмічає О.С. Ткачук, з одного боку, як спосіб забезпечення доступу до правосуддя за рахунок зменшення судових витрат та більш гнучкої процедури із меншим ступенем формалізації, а з іншого – як спосіб зменшення державних витрат на судову систему та підвищення ефективності судового адміністрування [9, с. 46]. У зв'язку із цим мета існування інституту спрощеного позовного провадження, за твердженням І. Ярошенка, пов'язана насамперед із необхідністю пришвидшити вирішення певних категорій справ завдяки «спрощенню основних складових частин цивільного процесу, не знижуючи рівень юридичних гарантій» [10, с. 219]. У цьому й проявляється особливість розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження, оскільки завдання цивільного судочинства щодо справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ поєднується з метою їх швидкого вирішення.

Спрощене провадження також закріплює роль суду в суспільстві через більш коротку та просту процедуру [11, с. 104], що здійснюється за рахунок оптимізації етапів та строків судового провадження, порядку притягнення учасників цивільного процесу та зменшення кількості процесуальних дій [12, с. 21] для категорій цивільних справ, для яких застосування загального позовного провадження буде недоцільним [13, с. 127], але вирішення яких повинно бути покладено під контроль судової влади [14, с. 3].

Запровадження такого виду позовного провадження, як спрощене, свідчить про вибір нашою державою європейської системи цінностей, зокрема що стосується стандартів правосуддя. Так, у більшості країн – членів Європейського Союзу існують спрощені процедури розгляду цивільних (комерційних) справ, що пов'язані з провадженнями, насамперед, із невеликою сумою позову та можуть бути «різних видів, наприклад ухвалення рішення без проведення судового засідання або з проведенням останнього в кабінеті судді, ухвалення рішення суддею одноособово, спрощене рішення тощо» [15, с. 215]. Спрощена

процедура розгляду цивільних (комерційних) справ передбачена і на загальноєвропейському (наднаціональному) рівні, закріплюючи порядок вирішення дрібних, таких, що мають транскордонний характер, спорів (European Small Claims Procedure), розмір позовних вимог яких не перевищує 5000 євро [16] (у 2015 році відбулось збільшення розміру позовних вимог з 2000 до 5000 євро, з моменту запровадження такого порядку у 2007 році).

Щодо справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження, то згідно із ч. 4 ст. 19 ЦПК України (за своїм змістом відповідає положенню ч. 1 та 2 ст. 274 ЦПК України) спрощене позовне провадження призначене для розгляду:

- 1) малозначних справ;
- 2) справ, що виникають із трудових відносин;
- 3) справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд;
- 4) справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.

Із метою більш поглибленого дослідження даного питання вважаємо за необхідне детальніше розглянути дані категорії справ.

Малозначні справи. Порівняно новим інститутом для українського процесуального законодавства стало виокремлення малозначних справ, як саме їх поняття, так і особливості їх розгляду (зокрема, розгляд справи в порядку спрощеного провадження, непоширення на дану категорію справ адвокатської монополії, обмеження їх касаційного оскарження).

Так, відповідно до ч. 6 ст. 19 ЦПК України малозначними справами є:

- 1) справи, в яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (на 1 січня 2019 року розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб становить 1921 грн., а отже, ціна позову не повинна перевищувати 192100 грн.);
- 2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження (ч. 4 ст. 274 ЦПК України), та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (960500 грн.).

Буквальний аналіз положень ч. 6 ст. 19 ЦПК України свідчить, що український законодавець виділяє справи, які:

– є малозначними в силу закону, враховуючи ціну позову (до 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб). Сам термін «малозначні справи» необхідно розуміти як правову категорію, а не розглядати з точки зору значення справи для сторін чи суду [11, с. 104]. У такому випадку, як зазначає Л. Майстренко, визнавати таку справу малозначною судом немає необхідності, а достатнім буде констатувати ознаку малозначності справи та відкрити провадження в ній для її розгляду в порядку спрощеного позовного провадження

із цих підстав, зазначивши про них в ухвалі [17]. Подібної позиції притримується й судова практика, що простежується, зокрема, в ухвалях Верховного Суду у складі суддів Касаційного цивільного суду [18], в яких вказується на те, що справи є малозначними в силу властивостей, притаманних такій справі [19], враховуючи ціну пред'явленого позову та його предмет, без необхідності ухвалення окремого судового рішення щодо віднесення зазначеної справи до відповідної категорії;

– *кваліфіковані судом як малозначні, враховуючи їх незначну складність.* На відміну від вищевказаної категорії справ, для яких, як вміло відмічає О.В. Колісник, є законодавчо встановлений критерій малозначності, дана категорія справ характеризується умовно визначеним таким критерієм, який поєднано із розсудом суду [20, с. 46]. Тобто на момент відкриття провадження по справі суддя повинен здійснити попередню її оцінку з метою з'ясування наявності підстав для визнання такої справи малозначною, враховуючи при цьому предмет позову, його ціну, складність справи, характер правовідносин, а також значення справи для сторін і суспільства [21]. На підставі вказаного суддя в ухвалі про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі зазначає в тому числі, за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа (п. 4 ч. 2 ст. 187 ЦПК України).

Аналіз судової практики вказує на те, що в переважній більшості справ суди кваліфікують справи як малозначні із ціною позову до 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (деякі з них не дотримуються положення ч. 9 ст. 19 ЦПК України, за яким для цілей ЦПК України такий розмір вираховується станом на 1 січня календарного року, в якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судові рішення [22]), в той же час наявна і значна кількість справ, у яких суди виходять із того, що малозначною є справа із ціною позову до 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, на жаль, констатуючи при цьому лише сам факт її незначної складності [23]. Крім цього, неодноразово Касаційний цивільний суд Верховного Суду доходив до висновку, що суд вправі відносити справу до категорії малозначних на будь-якій стадії її розгляду, а тому вона може бути кваліфікована такою, незалежно від того, визнавав її малозначною суд першої чи апеляційної інстанції [24];

– *які не можуть бути кваліфіковані малозначними в жодному разі.* Ч. 4 ст. 274 ЦПК України закріплений перелік категорій справ, що не можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження. Якщо предмет позову та/або його ціна відповідають вказаним умовам, суддя повинен розглядати справу виключно за правилами загального позовного провадження. Потрібно врахувати те, що якщо суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково, то це не є перешкодою і для касаційного оскарження рішення суду в таких мало-

значних справах (пп. г п. 2 ч. 3 ст. 389 Кодексу). Крім цього, суд відмовляє в розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження або постановляє ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, якщо після прийняття судом до розгляду заяви позивача про збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову відповідна справа не може бути розглянута за правилами спрощеного позовного провадження.

Обґрунтовуючи розмір ціни позову, з якої виходив український законодавець під час віднесення справи до категорії малозначної, і відповідно, розгляду її в порядку спрощеного позовного провадження, вважаємо доцільним проаналізувати розмір таких сум у законодавстві деяких зарубіжних країн.

Так, наприклад, за цивільним процесуальним законодавством Німеччини, за спрощеною процедурою підлягають розгляду справи із ціною позову до 600 євро [25], в Австрії – до 15000 євро [26], Польщі – до 20 000 тисяч злотих (до 5000 євро) [27, с. 22], Італії – до 5000 євро, але ця цифра збільшується до 20000 євро для справ, в яких вимагається відшкодування шкоди, спричиненої дорожньо-транспортною пригодою [28, с. 235]. У Франції – 3800 євро, у Греції – 1500 євро, в Англії – 10000 фунтів стерлінгів. [29, с. 190]. У Нідерландах терміновій процедурі підлягають внутрішньодержавні «дрібні претензії» до 25000 євро [30].

Порівнюючи розмір ціни позову в порядку спрощеного позовного провадження в Україні із зарубіжними країнами, де процесуальні фільтри ціни позову складають, як правило, від 2000 євро, з огляду на фінансове становища сторін, ураховуючи мінімальну заробітну плату та платоспроможність населення в Україні, чи припустимо розглядати справи із ціною позову до 960500 гривень еквівалентно 30480 євро в порядку спрощеного позовного провадження? Чи будуть збережені на практиці, в контексті останніх змін у цивільному судочинстві, принципи пропорційності, змагальності та диспозитивності сторін? Із викладеного у ст. 19 ЦПК України вбачається, що лише суд на свій власний розсуд, за невизначеними чітко критеріями, окрім ціни позову, буде обирати процедуру провадження, позбавляються тим самим сторони права вибору самого провадження, а тим більше права на оскарження в касаційній інстанції [27, с. 22].

Варто зазначити, що різниця між загальним порядком розгляду справ та спрощеними провадженнями за малими сумами (малозначні справи) може бути пояснена з точки зору принципу пропорційності. Проте було б неправильно вважати, що зазначені категорії спорів є менш важливими, враховуючи ціну позову. Спрощені провадження за малими сумами слугують для того, щоб зробити виконання та визнання прав та обов'язків простішим, а сама національна практика щодо того, позови з якою ціною слід вважати незначними, різняться [26, с. 190]. У цілому ж, виходячи з рівня добробуту переважної більшості громадян, позов на суму 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб,

а тим більше 500, для них навряд чи є малозначним. Для суду, який розглядає десятки тисяч справ на рік, одна справа – це статистична одиниця, а для сторін навіть справа про розірвання шлюбу має важливе значення [31]. Таким чином, заслуговує на увагу визначення, яким оперує І.О. Ізарова, що значення справи для заявника не залежить від її ціни чи складності розгляду [32, с. 28].

Трудові спори. Що стосується розгляду в порядку спрощеного провадження трудових спорів, то таке рішення законодавця є цілком виправданим, оскільки трудові спори за своєю природою потребують швидкого вирішення, виходячи з того, що поставлено на карту для особи, яка в результаті свого звільнення втрачає засоби до існування (справа «Фрідлендер проти Франції» [33]).

Справи про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд. У всіх рішеннях, які стосуються дитини, її найкращі інтереси є першочерговими. Під час визначення найкращих інтересів дитини необхідно враховувати такі фактори: підтримувати зв'язок дитини із сім'єю (за виключенням, коли сім'я виявилася особливо непридатною), а також в інтересах дитини забезпечити її розвиток і безпеку в надійному, стабільному та благополучному середовищі (справа «М.С. проти України» [34]). Навіть положення про рівність прав та обов'язків батьків у вихованні дитини не може тлумачитися у збиток інтересам дитини, а тимчасовий виїзд дитини за кордон (із визначенням конкретного періоду) в супроводі того з батьків, із ким визначено її місце проживання, та здійснення забезпечення дитині рівня життя, необхідного для всебічного розвитку, не може беззаперечно свідчити про позбавлення іншого з батьків передбаченої законодавством можливості брати участь в її вихованні та спілкуванні з нею [35]. Інтереси ж дитини потребують не тільки особливої уваги, але й швидкого захисту порівняно з іншими категоріями справ, оскільки кожна затримка в таких справах (особливо коли наявний гострий конфлікт між батьками дитини) може внести негативний вплив на її інтереси та подальше формування.

Справи незначної складності та інші справи, для яких пріоритетним є швидкий розгляд справи. Так, головною ознакою, якою керуються вітчизняні суди під час вирішення питання розгляду справи в загальному позовному чи спрощеному провадженні, є ціна позову, яка визначається в сумі 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, і за розсудом суду – в сумі від 100 до 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Якщо справа не є малозначною в силу закону, наприклад, якщо серед позовних вимог наявні вимоги немайнового характеру, така справа може бути визнана малозначною тільки внаслідок винесення ухвали суду про віднесення її до категорії малозначних [36]. Так, суд може віднести до даної категорії

справи про спростування недостовірної інформації [37], про захист прав споживачів [38], відновлення порушеного права [39], визнання протиправними дій [40], про розірвання правочину [41], визнання договору заключним [42], визнання договору недійсним [43], визнання зобов'язання за договором поруки недійсним [44], визнання зобов'язання припиненим шляхом його виконання [45] тощо.

У рамках нашого дослідження, крім визначення справ, які підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, вважаємо за необхідне звернути увагу і на окремі аспекти самої процедури розгляду в даному виді провадження.

Так, у випадку віднесення справ до категорії малозначних велику роль грає суб'єктивний фактор, як через ціну позову в розмірі від 100 до 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 2 ч. 6 ст. 19 ЦПК України), так і через те, що судді можуть ставити свій інтерес у розгрузці від напливу справ вище інтересу сторін донести до суду свою правову позицію, взявши безпосередню участь у судовому засіданні [46, с. 133]. Це пов'язано з тим, що згідно із ч. 6 ст. 279 ЦПК України спрощене провадження може відбуватися з повідомленням та без повідомлення сторін, яке з огляду на обставини йде на розгляд суду, чим потенційно може порушувати принцип публічності розгляду справи. Так, Європейський суд із прав людини (далі – ЄСПЛ) визначає право на усний розгляд як складову частину публічного розгляду, передбачає право викласти свою справу в суді, визначаючи також право на усний розгляд одним з елементів, покладених в основу загальної рівності сторін між сторонами в розгляді (справа «Рамос Нунес де Карвальо и Са проти Португалії» [47]). У справі «Печенізький та інші проти України» ЄСПЛ зазначив, що принцип рівності передбачає, що кожній стороні повинна бути надана можливість прокоментувати подані зауваження чи докази, подані іншою стороною, оскільки на карту поставлена впевненість сторін у роботі правосуддя, заснована, зокрема, на знанні того, що в них була можливість висловити свою думку за кожним документом у справі (справа «Печенізький та інші проти України» [48]). А відправлення правосуддя було б краще забезпеченим, якщо сторона мала б право особисто пояснити ситуацію на слуханні в суді (справа «Гьоч проти Турції» [49]).

У той же час ЄСПЛ у своїй практиці виділяє характер обставин, які можуть виправдати відмову від усного слухання. Такими обставинами є:

1) якщо відсутні питання достовірності фактів, які потребують слухання, і суди можуть справедливо і розумно прийняти рішення по справі на основі письмових матеріалів справи (справа «Юссіла проти Фінляндії» [50]);

2) якщо у справі зачіпаються суто правові питання (зокрема, це стосується касаційної інстанції) (справа «Мехмет Емін Шімшек проти Турції» [51]). Тут варто зазначити, що якщо повноваження (компетенція) суду були обмежені не тільки правовими питаннями, але й оцінкою того, чи були певні

факти правильно встановлені державним органом (справа «Малхаус проти Чеської Республіки» [52]);

3) якщо справа стосується виключно технічних питань (тобто коли питання може бути краще розглянуте в письмовій формі, ніж в усному спорі). У цій сфері суд має право враховувати потреби ефективності та економії судового процесу, оскільки систематичне проведення слухань може бути перешкодою для особливої обачності для таких категорій справ, а також перешкодити дотримання вимог розумної тривалості (справа «Шулер-Цтрагген проти Швейцарії» [53]). Хоча у справі «Лундевал проти Швеції» ЄСПЛ встановив порушення ст. 6 Конвенції у зв'язку з тим, що хоча справа й стосується виключно технічних питань, у запиті сторони на усний розгляд справи було вказано, що вона, задавши особисто питання іншій стороні, може надати суду інформацію, яка має відношення до справи (справа «Лундевал проти Швеції» [54]).

Щодо питання обмеження принципу диспозитивності та змагальності під час здійснення провадження в порядку спрощеного позовного, то В. Бобрик із цього приводу вказує на те, що процедура спрощеного розгляду не буде порушувати вказаних принципів, оскільки позиція позивача буде викладена в позовній заяві, яку він може змінити чи відмовитися від позову в будь-який час до прийняття рішення [55, с. 568]. Позиція же відповідача зможе бути викладена у відзиві до позовної заяви, третіх осіб – у поясненнях до справи. Головним залишається, щоб основний принцип справедливості, втілений у ст. 6 Конвенції, залишався ключовим під час вибору виду провадження (справа «Саккочча проти Австрії» [56]).

Дійсно, публічний характер судового розгляду є суттєвим елементом права на справедливий суд, а відкритість процесу, як правило, включає право особи бути вислуханою в суді [57]. Але існування того чи іншого інституту, дотримання того чи іншого принципу може потягти за собою колізію з іншими принципами судочинства, що ми можемо спостерігати в інституті спрощеного провадження, в якому значним чином дотримані розумні строки розгляду справи порівняно із загальним позовним провадженням, але деяким чином порушується публічний характер розгляду справи.

Висновки. Вищенаведене дослідження дає нам можливість дійти висновку, що інститут спрощеного позовного провадження є позитивним аспектом у розвитку процесуального законодавства відповідно до європейських стандартів. Спрощені процедури надають усіх необхідних умов для дотримання розумних строків провадження по справі, звільняючи учасників справи від надмірного формалізму та зайвої судової тяганини. Більшість категорій справ, які підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження за цивільним процесуальним законодавством України, дійсно потребують оперативності в їх вирішенні. Відкритим залишається питання щодо критеріїв визначення малозначності справ, зокрема ціни позову,

поріг якої вітчизняний законодавець поставив на величезний рівень, не врахувавши при цьому соціально-економічний рівень розвитку нашої країни. Щодо питання самої процедури розгляду справ

у порядку спрощеного провадження, то, керуючись практикою ЄСПЛ, вважаємо, що право сторони бути присутньою та вислуханою все ж повинно залишатися за нею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про стратегію реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки : Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 41. Ст. 1267.
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.
3. Зуб О.Ю. Спрощені провадження як модель цивільного судочинства. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 131. С. 62–70.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–42. Ст. 492.
5. Бобрик В.І. Теоретичні передумови оптимізації цивілістичного судочинства: монографія. Київ : «МП Леся», 2014. 86 с.
6. Короєд С.О. Процесуальні підстави застосування спрощеного позовного провадження за проектом нової редакції ЦПК України. *Судова апеляція*. 2017. № 2(47). С. 153–160.
7. Василина Н.В. Врегулювання спору за участю судді і спрощене провадження у цивільному судочинстві України. *Малозначні спори: європейський та український досвід вирішення* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 листопада 2018 р.). Київ : Дакор, 2018. С. 13–19.
8. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Новітня концепція спрощеного провадження в цивільному процесі. *Цивілістична процесуальна думка*. 2017. № 1. С. 46–50.
9. Ткачук О. Спрощене провадження – новела цивільного процесу: правова природа, ознаки, процедура. *Право України*. 2017. № 8. С. 45–56.
10. Ярошенко І. Малозначні спори: окремі аспекти тлумачення поняття *Малозначні спори: європейський та український досвід вирішення* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 листопада 2018 р.). Київ : Дакор, 2018. С. 217–221.
11. Полюк Ю.І. Деякі зміни цивільного процесуального законодавства щодо реалізації права на звернення до суду за захистом: порівняльно-правовий аспект. *Форум права*. 2018. № 2. С. 98–108.
12. Ткачук О. Сучасні проблеми і напрямки спрощення судових процедур у цивільному судочинстві України. *Підприємство, господарство і право*. 2016. № 5. С. 19–24.
13. Короєд С.О. Спрощене позовне провадження – новела цивільного судочинства України за проектом нової редакції ЦПК: оцінка ефективності процесуальних підстав застосування. Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 липня 2017 р.). Київ : ВД Дакор, 2017. С. 126–130.
14. Крымский Д.И. упрощенные производства в гражданском процессе зарубежных стран : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.15. Москва, 2011. 26 с.
15. Швецова Л.А. Проблемні питання розгляду малозначних справ судами. *Малозначні спори: європейський та український досвід вирішення* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 листопада 2018 р.). Київ : Дакор, 2018. С. 203–216.
16. Regulation (EU) 2015/2421 of the European Parliament and of the Council. December, 16 2015. *Official Journal of the European Union*. 2015. L 341/1. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32015R2421> (дата звернення : 20.05.2019).
17. Майстренко Л. Спрощене позовне провадження в цивільному процесі: чи все так просто? *Судебно-юридическая газета*. 2018. URL : <https://sud.ua/ru/news/blog/116570-sproschene-pozovne-provadhennya-v-tsvivilnomu-protsesi-chi-vse-tak-prosto> (дата звернення : 20.05.2019).
18. Ухвала Верховного Суду від 28 січня 2019 року № 265/6977/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79543538> (дата звернення : 20.05.2019).
19. Ухвала Верховного Суду від 4 вересня 2018 року № 456/287/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76261843> (дата звернення : 20.05.2019).
20. Колісник О.В. Проблеми визначення критеріїв малозначності справ. *Малозначні спори: європейський та український досвід вирішення* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 листопада 2018 р.). Київ : Дакор, 2018. С. 46–51.
21. Ухвала Верховного Суду від 18 жовтня 2018 року № 204/8241/14-ц. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77248881> (дата звернення : 20.05.2019).
22. Ухвала Верховного Суду від 14 березня 2018 року № 127/22669/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72727714> (дата звернення : 20.05.2019).
23. Ухвала Верховного Суду від 30 січня 2019 року № 493/753/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79573093> (дата звернення : 20.05.2019).
24. Ухвала Верховного Суду від 31 січня 2019 року № 756/13137/16-ц. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79543604> (дата звернення : 20.05.2019).
25. Zivilprozessordnung: Ein Service des Bundesministeriums der Justiz. URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/> ZPO.pdf (дата звернення : 20.05.2019).
26. Gesetz vom 1. August 1895, über die Ausübung der Gerichtsbarkeit und die Zuständigkeit der ordentlichen Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen. Nr. 111/1895 (Fassung vom 20.05.2019). URL : https://www.ris.bka.gv.at/Geltende_Fassung/Bundesnormen/10001697/JN%2c%20Fassung%20vom%2018.05.2019.pdf (дата звернення : 20.05.2019).
27. Васильєва-Шаламова Ж.В. Деякі питання розгляду справ у порядку спрощеного провадження. *Малозначні спори: європейський та український досвід вирішення* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 листопада 2018 р.). Київ : Дакор, 2018. С. 20–25.
28. Гражданский процесс в межкультурном диалоге: Евразийский контекст : сб. докладов Всемирной конференции Международной ассоциации процессуального права (г. Москва, 18–21 сентября 2012 г.) / под ред. Д.Я. Малешина. Москва : Статут, 2012. 720 с.

29. Ткачук О.С. Новела процесу – спрощене провадження: правова природа, ознаки, процедура. Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства : Зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 липня 2017 р.). Київ : ВД Дакор, 2017. С. 183–192.
30. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering : Veiligheid en Justitie. URL : <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001827/2019-01-01> (дата звернення : 20.05.2019).
31. Грушицький А. Розгляд «по-спрощеному». *Закон і Бізнес*. 2018. № 37 (1387). URL : https://zib.com.ua/ua/print/134471-koli_spravi_peznachnoi_skladnoschi_stayut_maloznachnimi_.html (дата звернення : 20.05.2019).
32. Ізарова І.О. Реформи цивільного процесуального законодавства в незалежній Україні: 1991–2017. Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства : Зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 липня 2017 р.). Київ : ВД Дакор, 2017. С. 18–35.
33. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Frydlender v. France» on June 27, 2000 (Application № 30979/96). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58762> (дата звернення : 20.05.2019).
34. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «M. S. v. Ukraine» on July 11, 2017 (Application № 2091/13). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175140> (дата звернення : 20.05.2019).
35. Постанова Верховного Суду від 4 липня 2018 року № 712/10623/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75266002> (дата звернення : 20.05.2019).
36. Постанова Верховного Суду від 27 грудня 2018 року № 589/3937/17. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78979430> (дата звернення : 20.05.2019).
37. Постанова Верховного Суду від 20 липня 2018 року № 212/5288/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75690894> (дата звернення : 20.05.2019).
38. Ухвала Верховного Суду від 5 жовтня 2018 року № 314/253/18. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76972402> (дата звернення : 20.05.2019).
39. Ухвала Верховного Суду від 27 липня 2018 року № 751/7100/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75691184> (дата звернення : 20.05.2019).
40. Ухвала Верховного Суду від 27 грудня 2018 року № 349/1293/18. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78979187> (дата звернення : 20.05.2019).
41. Ухвала Верховного Суду від 5 липня 2018 року № 640/14944/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75523950> (дата звернення : 20.05.2019).
42. Ухвала Верховного Суду від 26 грудня 2018 року № 295/13444/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78978792> (дата звернення : 20.05.2019).
43. Ухвала Верховного Суду від 25 січня 2019 року № 489/3779/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79543575> (дата звернення : 20.05.2019).
44. Ухвала Верховного Суду від 12 березня 2019 року № 295/4034/18. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80751430> (дата звернення : 20.05.2019).
45. Ухвала Верховного Суду від 29 серпня 2018 року № 750/11701/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76165941> (дата звернення : 20.05.2019).
46. Панич Н.Ю. Малоозначні справи згідно ч. 6 ст. 19 ЦПК України у порівнянні з § 495A (ЄС) № 861/2007: чи вдалась реформа? Малоозначні спори: європейський та український досвід вирішення : зб. наук. праць учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23-24 листопада 2018 р.). Київ : ВД Дакор, 2018. С. 120–133.
47. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal» on November 6, 2018 (Applications № 55391/13, 57728/13, 74041/13). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187507> (дата звернення : 20.05.2019).
48. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Pechenizkyu and Others v. Ukraine» on November 8, 2018 (Application № 63510/11). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187394> (дата звернення : 20.05.2019).
49. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Göç v. Turkey» on July 11, 2002 (Application № 36590/97). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60597> (дата звернення : 20.05.2019).
50. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Jussila v. Finland» on November 23, 2006 (Application № 73053/01). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78135> (дата звернення : 20.05.2019).
51. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Mehmet Emin Şimşek v. Turkey» on February 28, 2012 (Application № 5488/05). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109269> (дата звернення : 20.05.2019).
52. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Malhous v. Czech Republic» on July 12, 2001 (Application № 33071/96). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59590> (дата звернення : 20.05.2019).
53. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Schuler-Zraggen v. Switzerland» on June 24, 1993 (Application № 14518/89). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57840> (дата звернення : 20.05.2019).
54. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Lundevall v. Sweden» on November 12, 2002 (Application № 38629/97). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60735> (дата звернення : 20.05.2019).
55. Бобрик В. Перспективи впровадження процедури спрощеного розгляду в цивільному та господарському процесі України як спосіб їх оптимізації. *European political and discourse*. 2014. Vol. 1. P. 563–568.
56. Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Saccoccia v. Austria» on December 18, 2008 (Application № 69917/01). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90342> (дата звернення : 20.05.2019).
57. Постанова Верховного Суду від 20 грудня 2018 року № 441/169/16-ц. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78715569> (дата звернення : 20.05.2019).